

Strasbourg, 1. prosinac 2023.

CCJE(2023)3

SAVJETODAVNO VIJEĆE EUROPSKIH SUDACA

Mišljenje broj 26(2023)

Kretanje naprijed:

Primjena pomoćnih tehnologija u sudbenoj vlasti

I.Uvod

1.U skladu s mandatom koji mu je povjerio Odbor ministara, Savjetodavno vijeće Europskih sudaca (CCJE) pripremlilo je sadašnje Mišljenje pod naslovom "Kretanje naprijed: upotreba pomoćnih tehnologije u pravosuđu".

2.Ovo Mišljenje pripremljeno je na temelju prethodnih mišljenja CCJE-a, posebno „Magna Carta“ Sudaca(2010) i Mišljenja br. 14 (2011) Pravosuđe i informacijske tehnologije (IT). Treba ga čitati zajedno s mišljenjem br. 14 (2011), imajući na umu da je ovo posljednje pripremljeno u vrijeme kada je upotreba i priroda informatičke tehnologije bile u ranoj fazi razvoja. Osim toga, u obzir su uzeti relevantni instrumenti Vijeća Europe, npr. Europska etička povelja o uporabi umjetne inteligencije (UI) u pravosudnim sustavima i njihovoj okolini (2018) Europske komisije za učinkovitost pravosuđa (CEPEJ), Smjernice CEPEJ-a o elektroničkom podnošenju prijava (e-prijavama) i digitalizaciji sudova (2021), Smjernice CEPEJ-a o videokonferencijama u sudskim postupcima (2021), Preporuka CM/Rec (2020)1 Odbora ministara o utjecaju algoritamskih sustava na ljudska prava, Preporuka R (84) 5 Odbora ministara o načelima građanskog postupka osmišljena radi poboljšanja funkcioniranja pravosuđa (Načelo 9.), Rezolucija 2341 (2020) Parlamentarne skupštine o potrebi demokratskog upravljanja umjetnom inteligencijom, Izvješće Parlamentarne skupštine o pravosuđu po algoritmu – uloga umjetne inteligencije u policijskom i kaznenopravnom sustavu (2020).

3.Razmotrene su i Digitalne tehnologije za bolje pravosuđe – „A Toolkit for Action“ (2020) iz Inter-Američke razvojne banke, prijedlog EU-a za Uredbu Europskog parlamenta i Vijeća o Usklađivanju pravila o umjetnoj inteligenciji (Artificial Intelligence Act) i Uredbu (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016., o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka i o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća Uredba o zaštiti podataka).

4.Konačno, u Mišljenju su uzeti u obzir odgovori članova CCJE-a na upitnik za pripremu mišljenja br. 26 (2023). Odgovori pokazuju širok raspon razvoja i uporabe tehnologije. Sve države članice ju u određenoj mjeri koriste. Raspon je od audio-zapisa postupaka do elektroničkih sustava arhiviranja, elektroničkog upravljanja predmetima i videokonferencija,

od kojih je posljednja posebno napredovala u uporabi kao posljedica pandemije bolesti Covid-19. Nekoliko država članica kreće se prema 100% korištenju elektroničkih spisa. Dostupnost elektroničkih ili digitalnih verzija presuda i zakona također je uobičajeni oblik tehnologije. Automatizirani oblici postupaka, ako se upotrebljavaju, upotrebljavaju se u parničnim postupcima male vrijednosti (malični sporovi) i olakšava se donošenje presuda i drugih sudskih odluka o jednostavnim postupovnim pitanjima.

5. Uporaba umjetne inteligencije (UI) u sudstvu ostaje u početnoj fazi razvoja. Iako se ne koristi u znatnom broju država članica, neke od njih aktivno istražuju takvu mogućnost. Kada se upotrebljava, takva se uporaba obično usredotočuje na administrativne zadaće, na primjer programe govora u tekst, prevođenje jezika i automatsko anonimiziranje presuda i naloga. Odgovori su također naglasili potrebu osigurati da krajnja odgovornost za sudske odluke ostane na ljudima; UI bi trebala podržavati, a ne zamijeniti suce.

6. Konačno, Mišljenje se temelji na preliminarnom nacrtu koji je pripremio Stručnjak CCJE-a imenovan od strane Vijeća Europe, dr. John Sorabji (profesor, University College London).

II. Svrha i područje primjene mišljenja

7. Svrha je mišljenja ispitati prednosti i nedostatke uporabe pomoćnih tehnologija u pravosuđu. Društvena uporaba tehnologije nastaviti će se razvijati. Sudovi i pravosuđe trebali bi držati korak s takvim razvojem događaja. Nadalje, naglašava se važnost razvoja i uporabe tehnologije na način kojim se održavaju i, gdje je to moguće, jačaju temeljna načela vladavine prava. Može se, na primjer, koristiti za potporu radu sudaca i stranaka u sudskim postupcima, čime se poboljšava točnost u donošenju odluka. Također omogućuje brzinu i učinkovitost u provođenju pravde. Posebno bi trebala povećati neovisnost i nepristranost sudstva, što je međunarodno zajamčeno Europskom konvencijom o ljudskim pravima (EKLJP)¹, kao i Univerzalnom Deklaracijom o ljudskim pravima², a unutar Europske unije, Europskom konvencijom o ljudskim pravima (EKLJP)³ i drugim europskim i međunarodnim instrumentima⁴.

8. Da bi ovo Mišljenje ispunilo svoju svrhu, u odjeljku III. naglašava se opća uporaba tehnologije, dok se u odjeljku IV. dobiva uvid u njezinu specifičnu uporabu, Odjeljak V. bavi se potencijalnim prednostima uporabe tehnologije, a Odjeljak VI. bavi se izazovima i opasnostima za neovisnost pravosuđa koje ona predstavlja. U svjetlu ovih točaka, odsjek VII namjerava osigurati trajan skup načela za buduću uporabu tehnologije u pravosuđu. Izrazi korišteni u Mišljenju definirani su u Rječniku.

9. Opseg mišljenja ograničen je na korištenje posebnih oblika modernih tehnologija, uključujući upotrebu umjetne inteligencije (UI) koja služi ljudskoj upotrebi i koju koriste ili bi se mogla koristiti pravosudnih tijela, uključujući podatkovne alate, e-komunikaciju i postupke, sustave za praćenje i upravljanje slučajevima, audio i videokonferencije. Ne obuhvaća mrežni prijenos postupaka, korištenje donošenja odluka putem UI kao zamjene za ljudske odluke ili korištenje tehnologije od strane bilo koga osim pravosuđa ili sudske uprave.

III. Opće korištenje tehnologije

¹ Članak 6., CCJE Mišljenje broj 14. para 32.

² Članak 10.

³ Čl. 6. st. 1.

⁴ EU Povelja o temeljnim pravima, čl. 47, Inter-američka konvencija o ljudskim pravima č. 8, tzv. „Mount Scopus“ međunarodni standardi o neovisnosti sudaca (2008, izmjene 2012.) načelo 1.1.

10. Države trebaju osigurati učinkovit i praktičan pristup pravosuđu⁵. Tehnologija je medij putem kojeg ona to može učiniti, kako u uobičajenom tijeku događaja tako i u izvanrednim okolnostima. To je stoga jedno od sredstava putem kojeg demokratska država, predana osiguravanju vladavine prava, omogućuje da se državna sudska vlast izvršava u svakom trenutku⁶.

11. Sposobnost države osigurati pristup pravosuđu suočava se s brojnim izazovima. Suočena je s izazovom dostatnih resursa. Sve države moraju uravnotežiti raspodjelu resursa u nizu javnih službi, od kojih su sudovi i sudstvo samo jedno od njih. Suočena je (država op. prev.) s izazovom kako osigurati ostvarivanje pravde. Isporuka pravde mora se obaviti na pošten i pravodoban način jer je to sredstvo kojim se ostvaruje primjena prava. To se odnosi na sva područja prava. Primjenjuje se na jednoobrazne zahtjeve, ali i kada postoji sve veći broj masovnih tužbi bez obzira na to započinju li kao jednoobrazne tražbine ili kao ogledni ili kolektivni postupak. Primjenjuje se i na tradicionalne oblike sporova, kao i na sve veći broj novih oblika sporova koji proizlaze iz razvoja digitalnih tržišta, e-trgovine i e-kriminala.

12. Države se također suočavaju s izazovima u provedbi pravde i, kroz to, s izazovom poštivanja vladavine prava. Izvanredne situacije na nacionalnoj razini, bilo da su povezane sa zdravljem, kao što je pandemija Covid-19 ili neka druga izvanredna stanja, predstavljaju značajne izazove za pravilno provođenje pravde. Tehnologija, a posebno podatkovni alati, bilo da je riječ o e-podnošenju podataka i e-postupcima, sustavima za praćenje i upravljanje slučajevima ili uporabi videokonferencija ili drugih sredstava, osigurava načine na koje države mogu isporučiti pravdu u i u normalnom tijeku događaja. Ona je također sredstvo pomoću kojeg se može suočiti s takvim različitim izazovima.

13. U širem smislu, tehnologija također pruža temelj na kojem bi sudstvo, u načelu, moglo ostvariti i širu ulogu od osiguravanja pravde u skladu sa zakonom. Tehnologija bi mogla pomoći da sudstvo ostvaruje preventivnu pravdu, tj. sprječavanje sporova utvrđivanjem njihovih uzroka i poduzimanjem proaktivnih mjera za smanjenje izgleda da će ti uzroci nastati u budućnosti⁷. To bi se, primjerice, moglo postići izvlačenjem podataka o predmetima iz javno dostupnih presuda ili anonimiziranih podataka iz nagodbi radi utvrđivanja općih uzroka sporova. Ti bi se podaci potom mogli analizirati i činiti temelj reforme prava, čime bi se mogla smanjiti mogućnost nastanka takvih sporova u budućnosti. To bi im također moglo pomoći u promicanju sporazumnog rješenja alternativnim i/ili internetskim rješavanjem sporova⁸. Primjena oba ta mehanizma mogla bi se olakšati upotrebom podatkovnih alata, kao što su sustavi za upravljanje predmetima. Promicanje jednog ili obaju tih mehanizama moglo bi posebno imati važnu ulogu u smanjenju pritiska na sudove i pravosuđe smanjenjem broja sporova koji zahtijevaju upravljanje predmetima i donošenje presuda⁹.

IV. Specifična upotreba tehnologije

14. U ovom odjeljku iznosi se nekoliko posebnih primjena tehnologije: podatkovni alati, elektroničko podnošenje podataka i postupci, praćenje predmeta i sustavi upravljanja predmetima, udaljena i hibridna saslušanja.

A) Podatkovni alati

⁵ Europski sud za ljudska prava (ESLJP, Airey vs Irska (1979), Tolstoy-Miloslavsky vS Velika Britanija (1995)

⁶ CCJE Mišljenja br. 14. para. 5., 15., 19., 25. i 27.

⁷ R. Susskind, Online Courts and Future of Justice (OUP 2019), str 113-115.

⁸ To uključuje i i mirno rješavanje sporova i u fazi prisilnog ostvarivanja tražbina. Preporuka Rec(2003)17 Savjeta ministara VE o ovrsi

⁹ Alassini(Okoliš i potrošači) 2010. CMLR 17 (64-65), Menini i Rampanelli – Europski sud C-75/16 od 14. lipnja 2017, para 61.

15. Postoji širok raspon podatkovnih alata koja se koriste u sudstvu.

(i) Administracija i upravljanje slučajevima

16. Na osnovnoj razini podatkovni alati uključuju prevođenje podnesaka ili dokaza, usluge glasovnog diktata i prijepisa, digitalno bilježenje sudskih radnji, presuda i naloga. Mogu olakšati i pripremu dokumenata (uključujući sažetke postupaka), ocjenjivanje dokaza, pri čemu potonje može biti, primjerice, tehnologijom e-pretraživanja. To može povećati učinkovitost postupka.

17. U širem smislu, izvlačenje podataka iz spisa može se analizirati podatkovnim alatima kako bi se promicao pristup pravosuđu pružanjem pristupačnijih informacija javnosti¹⁰. To može pomoći da pravni sustav postane učinkovitiji i pristupačniji, posebno za one koji možda nemaju veliko pravno znanje ili resurse. Suci mogu koristiti takve podatke kako bi pomogli sudbenim vijećima i upraviteljima sudova, utvrditi i analizirali karakteristike stranaka u sudskom postupku. Ta vrsta analize može pomoći u utvrđivanju prepreka pristupačnosti za stranke koje imaju posebne osobine¹¹ ili su posebno ranjive. Sudstvo tada može takve analize koristiti kao solidnu osnovu za izmjenu procesnih propisa i njihovu reformu, u skladu s načelom nediskriminacije i člankom 6. Europske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP).

18. Podatkovni alati mogu izdvojiti informacije iz sudskih postupaka i pružiti osnovu za njihovu analizu radi učinkovite trijaže slučajeve. Oni mogu pomoći sucima i sudskim upraviteljima u utvrđivanju postupaka koji su potencijalno prikladni za skraćene postupke, čime se omogućuje da se takvi postupci automatski obrađuju i/ili da se rješavaju pojednostavnjenim mehanizmima odlučivanja.

(ii) Promicanje postizanja nagodbi

19. Podatkovni alati također mogu pomoći pravosuđu u postizanju nagodbi. Analiza karakteristika predmeta mogla bi pomoći sudstvu da daje smjernica strankama o potencijalno prikladnim oblicima postupka mirnog rješavanja sporova.

20. Mogu se upotrebljavati i za mirno rješavanje sporova primjenom alata za e-pregovaranje ili e-posredovanje. Takvi se postupci mogu uključiti u sudske postupke ili ih se može učiniti dostupnima putem sudskih internetskih stranica¹². Nagodba, ne samo putem pregovora, također bi se mogla promicati uporabom UI-e da bi se predvidio potencijalni ishod postupka. To se može uključiti u sustave upravljanja predmetima

(iii) Donošenje odluka

21. Podatkovni alati mogu imati široku ulogu u pružanju pomoći u donošenju sudskih odluka.

22. Na najosnovnijoj razini, podatkovni alati pomažu u promicanju bržih i isplativijih istraživanja sudske prakse i svih drugih izvora prava. One bi također mogle pomoći u utvrđivanju relevantnih dokaza, kao i pri stvaranju obrazaca koji bi se stvarali na temelju podataka koji postoje u predmetu.

23. Upotreba sustava temeljenih na strojnom učenju (podrška UI) također bi mogla pomoći u donošenju sudskih odluka. Oni mogu sucima pružiti procjene utemeljenosti zahtjeva stranaka i/ili predvidjeti moguće ishode postupaka. Kroz pružanja sucima mogućnosti procjenu osnovanosti zahtjeva, mogli bi biti i sredstvo za pomoć sucima provjeriti njihove vlastite zaključake.

¹⁰ Ovo se može postići primjerice upotrebom tzv. „natural language processing (NLP)“ (oblik UI koja razumije ljudski govor u pisanom ili govornom obliku)

¹¹ Npr oni na koje se odnosi čl. 14. EKLJP

¹² Sudište za građanske nagodbe (Britanska Kolumbija- Kanada)

24. Mogu se koristiti kao pomoć pri donošenju sudskih odluka na druge načine. Dostupnost sudskih odluka i zakona osnovni je oblik podatkovnog alata. U rasponu su od generičkih mrežnih stranica koje jednostavno sadrže sudsku praksu i tekstove zakona s osnovnim funkcionalnostima ključnih riječi i pretraživanja teksta do sofisticiranijih baza podataka koje pružaju učinkovite hiper -tekstualne veze za pristup do sudske prakse i tekstova zakona. . Države članice ili privatna poduzeća općenito ih stavljaju na raspolaganje; potonja obično pružaju sofisticiranije alate. Tamo gdje ih i pravosuđe stavlja na raspolaganje, omogućava se učinkovito sudsko odlučivanje, ali se također osigurava odgovornosti sudstva u demokratskom društvu. To se osigurava tamo gdje presude stavljaju na raspolaganje javnosti¹³.

25. Ako su takvi dokumenti strojno čitljivi, može se izgraditi osnovna funkcionalnost na bazi ključne riječi. Sustavi temeljeni na strojnom učenju mogu pretraživati sudske odluke. Time bi se pravosudnim tijelima omogućio pristup „pametnim“ oblicima pravnog istraživanja, čime bi se povećala njihova sposobnost analize složenog pravnog okvira, uključujući zakone i podzakonske akte te europsku, nacionalnu i komparativnu sudsku praksu, i tzv. meko zakonodavstvo (soft law- op.prev). To može pomoći razvoju postupka donošenja sudskih odluka.

26. Pametno istraživanje moglo bi omogućiti pristup novim ili prethodno neidentificiranim argumentima. Poznavanje takvih argumenata od strane stranaka može im pomoći da poboljšaju kvalitetu i kreativnost svojih podnesaka, čime se doprinosi kvaliteti sudskog odlučivanja.

27. Obrnuto, takva bi analiza mogla pomoći sucima da ocjene argumente koje stranke obično koriste u pogledu određenih pitanja kao i presude koje se na njih odnose. Takvom pomoći može se povećati povjerenje u sudstvo i njegov legitimitet dosljednošću u donošenju odluka.

B) E-upisnici i e- postupak

28. E-upisnici i e- vođenje postupaka osnovni su preduvjet za učinkovito korištenje tehnologije u pravosuđu. Oni podupiru sudske sustave. Takvi se procesi široko koriste, bilo kao dio mješovitih sustava (fizičkih i e-datoteka i postupaka) ili kao isključive e- sustave. Uključuju i upotrebu digitalnih e-potpisa ili e- žigova na dokumentima i postupcima koji se provode elektroničkim putem.

29. Ta se tehnologija može upotrebljavati u svim fazama postupka. Postupak se može pokrenuti na internetu putem e-prijave. Usluga se može izvršiti elektroničkim putem, putem e-maila, web aplikacije ili drugih oblika tehnologije. Sustavi za praćenje i upravljanje predmetima olakšani su e-postupcima i digitalnim datotekama za upravljanje predmetima. Ovrhe bi se mogle provesti i putem e-postupaka, bez obzira na to provodi li ih sud ili treća strana u njihovo ime, kao što je službenik za izvršenje¹⁴. Korištenje ove tehnologije ima nekoliko prednosti.

30. Njihova uporaba također omogućuje standardizaciju u postupanju i upravljanju na prvostupanjskim i drugostupanjskim sudovima. Standardizacija može dovesti do jeftinijeg i učinkovitijeg raspoređivanja administrativnog osoblja u pravosuđu.

31. Njihova upotreba također može dovesti do ponovne procjene i ocjene procesa koji se koriste. Nepotrebna i neučinkovita postupanja mogu se eliminirati, smanjujući administrativne troškove i utrošak radnog vremena. Papirnatu dokumente više neće biti potrebno podnositi, dostavljati ili prenositi. E-datoteke su dostupne u bilo koje vrijeme ili na

¹³ CCJE Mišljenje br.18(2015) para 27-28. Trgovačka društva također mogu i osiguravaju pristup takvim informacijama

¹⁴ Ovršitelji uključuju i privatne ovršitelje

bilo kojem mjestu. To može pridonijeti učinkovitijem upravljanju sudskim predmetima. Također može potencijalno promicati fleksibilnije radne obrasce u pravosuđu.

32. Upotreba takve tehnologije može dovesti i do isplativijeg i učinkovitijeg pristupa sudskim dokumentima. Time se može pomoći pravosuđu omogućiti učinkovitiji pristup pravosuđu. Osiguravanjem mogućnosti za pristup spisu iz ureda, od kuće ili na drugi način, može se osigurati veća jednakost stranaka u postupku.

C) Sustav praćenja i upravljanja predmetima

33. Uporaba sustava za praćenje predmeta i upravljanje predmetima, kao dio sustava za sudsku potporu, služi nizu funkcija.

(i) Uprava

34. Iz tih se sustava mogu izvući informacije koje su potrebne u sudskoj i pravosudnoj upravi. Time se olakšava i procjena korištenja sudskih i pravosudnih resursa. Njome se mogu osigurati podaci bitni za uspostavu i primjenu ključnih pokazatelja uspješnosti¹⁵ pravosudnih sustava, kao što su primjerice učinkovitost, ekonomičnost i dostupnost sudova¹⁶.

35. Takve mjere mogu promicati točniju raspodjelu resursa, planiranje proračuna i tijeka rada (uključujući učinkovitu raspodjelu rada sucima i sudskim upraviteljima) i buduće planiranje potrebnih resursa. To bi moglo biti posebno korisno kada su ti sustavi interoperabilni u cijelom pravosudnom sustavu. Također može olakšati holistički pristup upravljanju resursima i njihovu procjenu u svim aspektima pravosudnog sustava.

36. Ako su informacije iz sustava za praćenje i upravljanje predmetima dostupne javnosti, primjerice putem internetskih javnih registara, rasporeda ročišta i saslušanja pravosuđe također može povećati svoju odgovornost prema javnosti.

(ii) Učinkovito raspoređivanje sudskih ročišta

37. Na osnovnoj razini ti sustavi mogu olakšati utvrđivanje rasporeda ročišta i sudskih radnji. Jednostavno, to se može postići pružanjem dostupnijeg pristupa informacijama o statusu i napretku pojedinih postupaka.

38. Na višoj razini takvi sustavi mogu optimizirati raspoređivanje sudskih radnji i raspored slušanja. Potporna UI mogla bi se koristiti za određivanje optimalne iskorištenosti vremena za rješavanje svakog čitavog niza postupaka za koje su suci zaduženi. To bi moglo uključivati izradu modela rasporeda ročišta ili uputa za svaki pojedini predmet.

(iii) Distribucija predmeta

39. Sustavi raspoređivanja predmeta mogu također osigurati automatiziranu distribuciju predmeta sucima primjenom kriterija o kojima su se pravosudna tijela sporazumjela i koji podliježu sudskom nadzoru i donošenju odluka. To također može pomoći u optimalnom korištenju sudskih zgrada i prostorija.

(iv) Praćenje usklađenosti

¹⁵ Ključni pokazatelji uspješnosti (KPU) su sredstva po kojima se može procijeniti djelotvornost sustava. Oni se baziraju na podacima koji se mogu mjeriti. Kada se radi o sudstvu KPU moga bi se koristiti da bi se utvrdilo vrijeme koje je potrebno od završetka postupka do donošenja odluke. Vidjeti također Smjernice CEPEJ-a o utvrđivanju kvalitete pravosuđa.

¹⁶ Digital Technologies for Better Justice- A Toolkit for Action(2020) – Inter-Američka razvojna banka , 22.-23.

40. Nakon što se postigne optimalan vremenski raspored sudskih radnji, sustavima upravljanja predmetima može se promicati učinkovito i troškovno djelotvorno praćenje rada sudova¹⁷. Oni mogu osigurati automatizirane podsjetnike sucima i strankama o predstojećim postupovnim rokovima. Takvi poticaji mogu olakšati učinkovito upravljanje. Oni također mogu potaknuti međusobnu usklađenost sudskih radnji. Oni također mogu upozoriti suce na dokumente koji se podnose. Osim promicanja ekonomičnosti i učinkovitosti, takvim se mjerama može promicati i učinkovitost u sudstvu pravosuđu, uključujući i učinkovito odlučivanje i izvršenje.

41. Automatizacija, posebno kada se zahtjeva usklađeno djelovanje pružanje standardiziranih informacija sucima, mogu promicati veću dosljednost u upravljanju predmetima. Time se može promicati legitimitet i povjerenje javnosti u pravosuđe.

(v) Upravljanje u slučaju jednoobraznih zahtjeva (tražbina)

42. Sustavima upravljanja predmetima može se unaprijediti utvrđivanje, grupiranje i upravljanje u oglednim postupcima i/ili u velikom broju jednoobraznih tražbina.

43. U slučaju velikog broja pojedinačnih zahtjeva koji postavljaju ista ili slična pravna ili činjenična pitanja, sustavi vođenja predmeta mogu pomoći u smanjenju pritiska na sudove i suce utvrđivanjem i grupiranjem tih zahtjeva kao jednoobraznih potraživanja, koje se stoga može prenijeti u okviru postupka, jednom sudu koji sve te postupke može voditi primjenom postupovnih pravila kao ogledni ili masovni postupak.

44. Automatizirano upravljanje predmetima kod takvih potraživanja stoga može unaprijediti njihovo učinkovito, ekonomično i proporcionalno upravljanje i odlučivanje. Također može unaprijediti učinkovite programe grupnih nagodbi. Identifikacija i grupiranje takvih predmeta unapređuje dosljednost sudske prakse jer se time smanjuje rizik da se kod različitih sudaca ista ili slična činjenična ili pravna pitanja različito ocijene.

45. Učinkovito upravljanje omogućuje i utvrđivanje jednog zahtjeva između velikog broja sličnih zahtjeva, koji bi se zatim mogao uputiti na viši sud kao ogledni ili glavni predmet. To se postiže pomoću podatkovnih alata kojima se izvlače informacije iz podnesenih predmeta kako bi se utvrdili najprikladniji predmeti za delegaciju u suđenju i donošenje presuda po toj osnovi.

(f) Utvrđivanje i ocjenjivanje dokaza

46. Podatkovni alati poput onih koji se upotrebljavaju u predvidivim tehnologijama¹⁸ (e-predočavanje ili e-otkrivanje) u okviru sustava sudske potpore, i, može se upotrebljavati za identifikaciju ključnih dokaza koje su stranke učitale u sustav upravljanja predmetima. To bi bolje omogućilo sucima da učinkovitije identificiraju i razmotre činjenična pitanja.

47. Takva je tehnologija posebno važna u pogledu e-dokaza. To je posebno tako u kaznenim postupcima, u tako zvanim kaznenim djelima bijelog ovratnika i kada se radi o analizi podataka o mobilnim telefonima koji se odnose na kaznena djela neke osobe. Bez korištenja takve tehnologije, ispitivanje i procjena takvih dokaza zahtjeva sve veće angažiranje resursa

¹⁷ Treba naglasiti da učinkovitost i ekonomičnost nisu sami sebi svrha. To su samo sredstva da se ostvari pristup sudstvu.

¹⁸, koje se koriste u nekim Državama da bi se provodilo elektroničko predočavanje dokaza koji su prethodno sačuvani u elektroničkom obliku

uz sve veći utrošak vremena. Automatizirano upravljanje predmetima moglo bi pomoći utvrđivanju činjenica u takvim slučajevima. Na taj način može poboljšati točnost odlučivanja, kao i smanjiti troškove i vrijeme za donošenja presude.

(vii) Otvorenost sudstva javnosti i odgovornost

48. Dostupnost informacija o praćenju predmeta javnosti i medijima omogućuje učinkovitu kontrolu prirode i vrsta sporova koji se pokreću pred sudovima te kontrolu presuda i drugih vrsta odluka. Omogućuje i kontrolu tijeka predmeta. Ti su sustavi stoga i sredstvo kojim pravosuđe može promicati transparentnu odgovornost¹⁹.

49. Automatizirani sustavi za upravljanje predmetima također mogu osigurati učinkovitu uspostavu svih potrebnih odstupanja od načela otvorenog sudstva. Na taj način mogu pomoći sudstvu osigurati poštovanje svih obveza koje u tom pogledu proizlaze iz članaka 6. i 8. EKLJP-a.

D) Hibridna saslušanja

50. Audio i videokonferencije djelotvorna sredstva za provođenje saslušanja bez obzira na vrstu predmeta. Omogućuju održavanje hibridnih ili daljinskih saslušanja.

51. Pandemija Covid-19 je, međutim, značajno proširila uporabu ove tehnologije. Države razvijaju i upotrebljavaju vlastitu tehnologiju ili komercijalno dostupnu tehnologiju za održavanje takvih saslušanja. Njihova upotreba ima nekoliko potencijalnih prednosti.

52. One mogu smanjiti troškove i vrijeme potrebno za dovršetak postupka. One mogu olakšati učinkovitije zakazivanje saslušanja, istodobno isključujući putovanja i vrijeme čekanja u sudskim zgradama. Time se postiže i proporcionalno trošenje resursa. Fizičko saslušanje bez obzira radi li se o saslušanju glade upravljanja predmetom (npr. pripremna ročišta- op. prev.) ili o saslušanju o biti predmeta, može prouzročiti nerazmjerne financijske troškove. Isto se može reći i za saslušanja koja uključuju samo pravne argumente. Njihova uporaba stoga može doprinijeti lakšem pristupu sudstvu.

53. Hibridnim saslušanima ostvaruje se učinkovito sudjelovanje i sudaca i stranaka. Konkretno, kad suci u pitanju, tehnologija omogućuje skraćivanje i fleksibilno korištenje radnog vremena. Na taj način može se povećati zadovoljstvo poslom i šire se karijerne mogućnosti u pravosuđu.

54. Što se tiče sudaca i stranaka, hibridna saslušanja mogu olakšati prisustvovanje saslušanju ako bi njihove osobine, zdravlje ili druge okolnosti inače mogle otežati fizičkom prisustvovanju na ročištu. Ranjiva stranka, posebno u kaznenim ili obiteljskim postupcima, može, na primjer, biti u mogućnosti učinkovito sudjelovati tako da sudjeluje na daljinu iz svojeg doma ili iz drugog dijela zgrade suda. Isto vrijedi i za osobe s invaliditetom. Hibridna saslušanja mogu na taj način promicati jednakost pred sudom, kao i pristup sudu općenito.

V. Izazovi koji proizlaze iz korištenja tehnologije

55. Člankom 6. EKLJP-a predviđa se, među ostalim, neovisno sudstvo²⁰. Propisuje da je sudstvo neovisno o izvršnoj i zakonodavnoj vlasti²¹. Također mora biti neovisna o strankama

¹⁹ CCJE Mišljenje broj 18.(2015) para 27.-30.

²⁰ CCJE Mišljenje broj 3(2002) para 9. CCJE Magna Carta za suce CCJE (2013) para 2.-3.

²¹ Sovtransauto Holding vs. Ukraina (2002) ESLJP 626. para 80.

u postupku²². Sudstvo mora također biti nepristrano²³. U oba slučaja sudstvo ne mora biti samo neovisno i nepristrano, već se mora smatrati da je takvo²⁴. Neovisnost sudstva, kako u institucionalnom tako i u individualnom smislu²⁵, ne postoji u korist sudstva, uostalom kao i nepristranost.

(A) Ključni izazovi

(i) izazov za neovisnost sudstva

56. Provedba tehnološke reforme u nekoliko je država članica odgovornost izvršne vlasti. CCJE je prethodno ustvrdio da sudstvo treba na odgovarajući način imati ulogu i odgovornost u tom postupku, a da bi se osigurala neovisnost sudstva²⁶. Ne može se podcijeniti da dizajniranje tehnoloških alata svjesno ili nesvjesno oblikuje pristup sudstvu. Upotreba podatkovnih alata u razvoju ključnih pokazatelja uspješnosti mogla bi se upotrijebiti za narušavanje sudskog upravljanja predmetima nametanjem ciljeva koji se temelje na učinkovitosti, a koji su protivni autonomiji u sudskom odlučivanju. Osim toga, mogli bi biti korišteni za neprimjereno kritiziranje sudaca koji nisu ispunili takve ciljeve, potkopavajući i individualnu i institucionalnu neovisnost sudstva. Štoviše, razvoj različitih postavki, upita ili UI, temeljenih na tehnologiji može smanjiti autonomiju sudstva u donošenju odluka. U ekstremnim slučajevima, oni to mogu učiniti na način koji je u suprotnosti s vladavinom prava.

57. Učinkovite mjere sigurnosti i zaštite podataka zahtijevaju učinkovit i neovisan nadzor nad tehnologijom koju sudstvo upotrebljava, kao što se to općenito i čini u društvu²⁷. Takav bi nadzor mogao predstavljati znatan rizik za neovisnost sudstva ako bi ga provodila izvršna ili regulatorna tijela, kao što je povjerenik za zaštitu podataka, umjesto od strane tijela unutar sudstva.

58. Okrećući se UI-i, ona predstavlja nekoliko izazova neovisnosti sudstva. Algoritamskim oblikovanjem može se ugroziti neovisnost sudstva ako ono nema informirani i učinkovit pristup i nadzor nad njim. To posebno može biti slučaj kada države članice povjere dizajn i provedbu privatnim poduzećima, jer kontrola UI-e teži da bude koncentrirana u rukama malog broja tvrtki, što također nije nevažno. Ovo je diskretan i akutan primjer rizika. Također, u slučajevima kada sustavi za upravljanje predmetima koriste UI-u za zakazivanje saslušanja to mogu učiniti na način koji ugrađuje pristranost u popis saslušanja koja potkopavaju sudsku kontrolu nad tom funkcijom.²⁸

59. Uporaba UI-e kao pomoć u vođenju predmeta ili za pomoć u sudskom odlučivanju može dovesti do smanjene transparentnosti u pogledu toga što i kako takva tehnologija koristi informacije. Smanjenom transparentnošću može se spriječiti odgovornost sudstva u pogledu obrazloženja odluka i odgovornosti u žalbenom postupku²⁹. To može dovesti u pitanje pojedinačnu i institucionalnu neovisnost i legitimnost sudstva.

²² Ringeisen vs. Austrija (1971) ESLJP 2. para 95.

²³ Kyprianou vs Cipar (2005) ESLJP 873 para 118., Piersack vs Belgija (2005) ESLJP 6., para 30.

²⁴ Sramek vs Austrija (1984) ESLJP 12 para 42., Kyprianou vs Cipar para 121. a glede primjene unutar EU Associao sindicat dos Juizes Portugueses (2018) SEU c-64/16 para 44.

²⁵ Vijeće Europe, Preporuka Vijeća Ministara (2010)12

²⁶ CCJE Mišljenje broj 14(2011) para 32 i 36

²⁷ Uredba EU 2016/679 o zaštiti osoba glede upotrebe osobnih podataka i slobodnog prenošenja takvih podataka i povlačenju Direktive 95/46/EC

²⁸ Pristranost se može pojaviti kada se spisi ne dodjeljuju nasumično već sukladno karakteristikama stranaka

²⁹ CCJE Mišljenje br 18. (2015) para 27.-29. Radi se o tzv. explanatory i appellate accountability, kako te oblike odgovornosti sudbene vlasti definira CCJE, a radi se o tome da je sudstvo odgovorno kroz obrazloženja svojih odluka i da se pravilnost odluka može kontrolirati samo kroz žalbeni postupak (op. prev.)

60. Odlučivanje sudaca je visoko kvalificirana djelatnost. Ono zahtijeva trening i iskustvo. Korištenje podatkovnih alata kao zamjene za pravna istraživanja i podrška UI-e kao pomoć sucima u donošenju odluka može ugroziti sposobnost pojedinog suca da sam istražuje i donosi odluke. Uporaba "prediktivnog kodiranja" može, na primjer, narušiti sposobnost suca da odredi što je i što nije relevantan dokaz i može negativno utjecati na njegovu sposobnost procjene uvjerljivosti i snage dokaza. Iako je svrha takvih alata pomoć u donošenju sudskih odluka, oni s vremenom mogu smanjiti vještine i iskustvo sudaca.

61. Jedna od mogućih posljedica toga što suci više nisu u mogućnosti identificirati i procijeniti snagu dokaza jest da bi mogli postati ovisni o tehnološkoj pomoći. Ako bi se njihove vještine i iskustvo u prikupljanju dokaza i identifikaciji u sličnim područjima mogle umanjiti oslanjanjem na tehnologiju kao što su "predikativno kodiranje", može doći do umanjenja neovisnosti pojedinca i sudske autonomije. Ono što je namijenjeno potpori može tako postati de facto odluka. To može biti posebno problematično ako se takvom pomoći pojedinim sucima osigurava tumačenje zakona te to postane opći trend u sudstvu; problem koji bi se zatim samo ojačao jer bi bilo sve više sudaca koji slijede trend utvrđen podatkovnim alatima. U širem smislu, to predstavlja prijetnju institucionalnoj neovisnosti jer bi zapravo postupak donošenja odluka stavio u ruke onih koji oblikuju podatkovne alate.

(ii) izazov poštenog suđenja

62. Tehnologija postavlja nekoliko izazova spram sposobnosti sudstva osigurati strankama pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 6. ECHR-a.

63. Korištenje podatkovnih alata, posebno ako uključuju podržavajuću UI-u, može negativno utjecati na sposobnost sudstva osigurati pravedno suđenje strankama. Podatkovni alati, kao što je „Chatbots“, mogu primjerice proizvesti lažne rezultate, npr., mogu stvoriti fiktivnu sudsku praksu koja može rezultirati sudskom pogreškom. UI-a također može potkopati kontrolu sudstva nad dodjelom predmeta.

64. Potreban je i oprez u slučaju hibridnih saslušanja. Cilj lakšeg pristupa sudu ne može biti tako lako ostvariv u slučaju suđenja ili završnih saslušanja, posebno ako uključuju izvođenje i ocjenjivanje dokaza. U potonjem slučaju može, ovisno o okolnostima, biti potrebno održavanje fizičkog saslušanja radi izvođenja i testiranja dokaza i osiguranja poštenog suđenja jer je to ispravno i djelotvorno sredstvo kojim se to može provesti.

65. Hibridne rasprave također predstavljaju rizik jer stranke i svjedoke mogu voditi pojedinci izvan kamere, što može ugroziti postupak. Osim toga, oni također predstavljaju rizik jer se saslušanjem ne osigurava jednakost oružja. Različito sudjelovanje može koristiti jednoj vrsti sudionika ili ga može staviti u nepovoljan položaj u odnosu na drugu vrstu sudionika, posebno ako se ispituju dokazi i svjedoci, ovisno o tome jesu li fizički prisutni na sudu ili sudjeluju putem audiokonferencija ili videokonferencija. U kaznenom postupku, ako optuženik sudjeluje putem videokonferencije, a njegov odvjetnik nije osobno nazočan, može se postaviti pitanje mogu li tijekom saslušanja dobiti pravni savjet na potpuno povjerljivoj osnovi.³⁰

66. Audio i videokonferencije također predstavljaju rizik da sudstvo ne može ispuniti svoju dužnost osiguravanja otvorene pravde. Tehnologija to može spriječiti ako pristupačnost nije učinkovito ugrađena³¹. Suprotno tome, prevelik pristup javnosti i medija saslušanjima koja se održavaju putem videokonferencije može stvoriti pritisak na suce. Priroda i kvaliteta stalnog nadzora kada su sva saslušanja dostupna na internetu mogu otežati donošenje

³⁰ Sakhnovskiy vs Rusija (2010) ESLJP 1673, Sakhnovskiy vs Rusija (2018) ESLJP 966, Marcello Viola vs Italija (45106/04) (5. listopada 2006.) para 67.-77. Gorbunov vs Rusija (2016) ESLJP 231

³¹ Micallef vs Malta (2009) ESLJP 1571.

sudskih odluka, te osim toga, ugrožavaju bitne zone privatnosti i promišljanja koje suci trebaju za učinkovito izvršavanje svojih dužnosti.

67. Znatna prelazak sa fizičkih saslušanja na hibridna saslušanja ili saslušanja na daljinu također može narušiti ustavni status sudskog procesa, posebno njegovu simboličku prirodu³². Sudjelovanje u postupcima od kuće, u automobilu ili na javnom mjestu može potkopati razumijevanje društva o građanskoj važnosti postupka. Time se može ugroziti status i legitimnost pravosuđa na institucionalnoj razini kao dijela države. U pogledu pojedinačnih postupaka, to može dovesti do toga da sudionici ne uzimaju postupak onoliko ozbiljno koliko bi trebali. To može imati negativan utjecaj na prirodu i kvalitetu dokaza, posebno značaj prisega svjedoka, što također može ugroziti sposobnost sudstva da osigura poštena suđenja.

(B) Ostali izazovi

(i) Izazov oblikovanja (dizajn nap.prev.)

68. Tehnologija se može ugraditi u sudove i sudstvo uopće na nekoliko načina. Može zamijeniti procese prije digitalizacije. Postoji latentni rizik da bi želja za očuvanjem statusa quo u buduće sustave ugradila sve postojeće nedostatke u sa trenutačnim praksama i postupcima. Ako bi se automatizacija usvojila, potrebno je voditi računa o tome treba li ono što je trenutno učinjeno tehnološki replicirati. Osim toga, neki oblici tehnologije, posebno oni predviđeni za praćenje predmeta i za donošenje odluka, o upravljanju predmetima, zahtijevaju i doprinos sudaca kako bi se osigurao odgovarajuće oblikovanje. Važno je da se takav doprinos i ostvari.

69. Uz to, korištenje tehnologije moglo bi proširiti ulogu sudstva. To bi se moglo učiniti tako da se omogući uključivanje preventivnog i sporazumnog odlučivanja u sudske postupke. Tu postoji opasnost da bi se mogla ugroziti ustavna uloga sudstva. Ustavna uloga sudova mogla bi se povezati s službama za rješavanje sporova, u okviru usluga namijenjenih potrošačima.

70. Tehnologija nije neutralna u oblikovanju. Ona nosi i urođeni rizik diskriminatornog oblikovanja, u provedbi i u uporabi. Oblikovanje može diskriminirati stranke na temelju rase, etničke pripadnosti, spola ili roda. Također može negativno utjecati, na primjer, na neuro-raznolikost ili na osobe s oštećenjem vida ili sluha. To se može postići bilo diskriminirajućim oblikovanjem ili korištenjem podataka u pomoćnim sustavima koji su sami po sebi diskriminirajući. Njime se također može onemogućiti pristup pravosuđu osobama koje su u tehnološki nepovoljnom položaju, ako ne mogu učinkovito upotrebljavati tehnologiju ili joj ne mogu pristupiti.

71. Primarni je izazov stoga osigurati da je tehnološko oblikovanje u skladu s načelom nediskriminacije i člancima 6. i 8. EKLJP-a, uz zadržavanje ustavnog položaja sudstva.

(ii) izazov u provedbi

72. Učinkovito oblikovanje mora biti dopunjeno učinkovitom provedbom koja zahtijeva aktivno sudjelovanje, i daljnje osposobljavanje sudaca.

73. Ako se tehnologijom žele u potpuno ostvariti učinkovitost i ekonomske koristi, elektroničko podnošenje podnesaka, sustavi praćenja predmeta i upravljanja trebali bi biti u funkciji u cijelom pravosudnom sustavu. Nedostupnost može dovesti do neučinkovitosti

³² CCJE Mišljenje br.14.(2011),para 6.

takvih sustava. U najgorem slučaju, to može dovesti do toga da se provedba uvođenja tehnologije napusti. .

74. Provedba također može patiti od prekomjernog djelovanja. Umjesto da težimo provedbi tehnoloških promjena umjerenim tempom, može doći do sveobuhvatne reforma s preambicioznim rokovima . Što je u bilo kojem trenutku veći stupanj i priroda reforme, to je veći rizik da ona neće uspjeti i, posljedično, da će biti ili napuštena ili, u najboljem slučaju, djelomično i ne-optimalno provedena.

(iii) izazov financiranja

75. CCJE je prethodno naglasio temeljnu važnost adekvatnog financiranja sudstva kako bi ono moglo obavljati svoju funkciju kao dio državne vlasti³³. Povećano korištenje tehnologije ne bi se trebalo promatrati kao sredstvo za smanjenje državnih troškova za sudove i pravosuđe. Provedba tehnoloških promjena sa sobom nosi niz povezanih troškova koje treba pažljivo razmotriti i učinkovito predvidjeti.

76. Sigurno financiranje u također je potrebno i kada je tehnologija u stabilnom stanju. Tehnologija mora biti ažurna. Sudci i administratori zahtijevaju redovitu obuku. To sve ima stvarne troškove. Osim toga, administratori i stručnjaci za IT koje sudovi zapošljavaju kako bi omogućili da se u sudovima upravlja tehnologijom, da se ona održava i ažurira, mogu posebno zahtijevati povećane plaće s obzirom na njihova znanja i IT vještine. To će se trebati predvidjeti u proračunima , u nedostatku kojeg sudstvo možda neće moći učinkovito koristiti tehnologiju.

(iv) izazov u pogledu zaštite podataka, sigurnosti i pristupačnosti

77. Povećano korištenje tehnologije podrazumijeva masovnu obradu podataka, što može ugroziti prava zaštićena člankom 8. EKLJP-a, uključujući zaštitu osobnih podataka³⁴. U pogledu tehnološkog oblikovanja, provedbe i uporabe ta bi prava trebala zaštititi. Takve mjere trebale bi također štiti od sigurnosnih rizika. To je posebno slučaj kada je riječ o osjetljivim podacima u kaznenim i obiteljskim postupcima. Slučajno otkrivanje ili zloupotrebe mogu ugroziti sigurnost podataka, a posebno povjerljivost pravosudnih podataka.

78. Neuspjeh sustava je daljnji rizik koji proizlazi iz povećane uporabe tehnologije; osobito e-prijave i postupaka te sustava za praćenje i upravljanje predmetima. Neuspjeh sustava mogao bi učiniti podatke o predmetima nedostupnima. Bez odgovarajućih i učinkovitih tehnoloških i/ili papirnatih sustava podrške(backup- nap.prev.) postoji stvarna opasnost za ostvarenje učinkovitog i realnog pristupa sudstvu .

(v) Izazov za dobrobit

79. Povećana uporaba tehnologije može predstavljati kratkoročnu i dugoročnu prijetnju zdravlju i dobrobiti sudaca i drugih korisnika sudova.

80. Široka upotreba tehnologije može rezultirati, na primjer, umorom, naprezanjem očiju, glavoboljama, zbog prekomjerne uporabe tehnologije kao što su e-podnošenje i e-postupci te videokonferencije. Također može rezultirati povećanim stresom, anksioznošću, melankolijom, smanjenom pažnjom s smanjenim kognitivnim učinkom³⁵. Svi takvi štetni učinci mogu jednako negativno utjecati na sposobnost suca osigurati pošteno suđenje za stranke. To može povećati rizik od sudske pogreške.

³³ CCJE Mišljenje br.2. (2001)

³⁴ VE Konvencija o zaštiti pojedinaca uslijed automatske obrade osobnih podataka

³⁵ UNODC, Exploring Linkages between Judicial Well-Being and Judicial Integrity (2022) para 12; A.Bulloc , A.Colvin i M.Jakson „Zoom fatigue in the age of COVID-19, Journal of Social Work in the Global Community(2022) 7(1) 1-9.

VI. Pravni i etički okvir za korištenje tehnologije

81. Kako bi se bolje osigurala neovisnost i nepristranost pravosuđa, CCJE smatra da je nužan jasan pravni i etički okvir za razvoj i korištenje tehnologije od strane sudstva. Takav okvir će bolje omogućiti sudstvu, kao jednoj od državnih vlasti, održavanje vladavine prava koja sve više usvaja i prilagođava se uporabi tehnologije³⁶.

82. Države članice trebale bi razviti takav okvir u skladu sa zahtjevima EKLJP-a. Konkretno, upotreba tehnologije mora biti u skladu s neovisnošću i nepristranošću sudstva. Ona također mora biti u skladu s pravom na pošteno suđenje, onako kako se primjenjuje u sudskim postupcima, na temelju članka 6. EKLJP-a. Ona mora biti u skladu s pravom na privatnost i pravom zaštitu podataka³⁷ predviđenim člankom 8. EKLJP-a te pravom na slobodu izražavanja, uključujući medije, kako je predviđeno člankom 10. EKLJP-a. Zbog posebnog rizika da uporaba tehnologije može biti pristrana ili djelomična u primjeni ili učincima, u korištenju tehnologije posebno se mora uzeti u obzir nužnost da se ta prava zajamče u skladu s načelom nediskriminacije.

83. CCJE priznaje da je Europski sud za ljudska prava (ESLJP) razvio i nastaviti će razvijati svoju sudsku praksu u svjetlu tehnološkog razvoja. Na primjer, smatra se da je fizička odsutnost sa saslušanja u jednom trenutku predstavljala povredu članka 6. EKLJP-a³⁸. Pod određenim uvjetima, i razvojem učinkovitih videokonferencijskih sredstava sada se prihvaća da je sudjelovanje na suđenju putem takvih sredstava jednako fizičkoj prisutnosti i stoga nije u suprotnosti s člankom 6. Slično tome, prostori za videokonferencije sa sigurnim neprobojnim prostorijama mogu osigurati potrebnu razinu privatnosti i povjerljivosti u kaznenom postupku za optuženika kako bi dobio pravni savjet u skladu sa zahtjevima čl. 6, gdje bez tehnologije to ne bi bio u mogućnosti to provesti.³⁹

84. U okviru općeg okvira koji se osigurava EKLJP-om i nacionalnom zaštitom temeljnih prava, pravosudnim tijelima trebalo bi osigurati odgovarajuću zakonodavnu osnovu za korištenje tehnologije. To je posebno važno ako se tehnologija upotrebljava u kao pomoć pri donošenju sudskih odluka. Jednako je važno i kada je riječ o zaštiti osobnih podataka.

85. Kako bi se osigurala učinkovita zaštita i sigurnost podataka, a da se ne ugrozi neovisnosti sudaca, države članice trebale bi uspostaviti, gdje već ne postoje, nacionalna nadzorna tijela za zaštitu podataka za sudstvo. Takva tijela trebalo bi stvoriti unutar sudbenog sustava. Također bi se mogla zakonom propisati odgovornost za sigurnost i integritet tehnologije i podataka koje upotrebljava sudstvo.

86. Zakonima također trebalo bi predvidjeti sve veći prijelaz pravosudnih tijela na korištenje tehnologije. Posebno bi trebao osigurati održavanje, prema potrebi, alternativnih sredstava za pristup sudstvu koji se ne temelje na tehnologiji, za one koji ne mogu pristupiti tehnologiji ili je učinkovito koristiti.

87. Posebno je važno predvidjeti nastavak održavanja ročišta koja se ne temelje na tehnologiji. Iako audiokonferencije i/ili videokonferencije mogu biti primjerene za neka saslušanja, ona neće nužno biti prikladna za duga saslušanja, među ostalim, ona koja uključuju uzimanje i ocjenjivanje dokaza svjedoka.

³⁶ CCJE Mišljenje broj 18(2015) para 20-22-

³⁷ Npr. Avilkina vs Rusija (2013) ESLJP 515 (45-46)

³⁸ Marcello Viola vs Italija (br. 45106/04 (5.listopad 2006) para 67-77.

³⁹ Sakharovsky vs Rusija (2010) ESLJP 1673; Sakharovsky vs Rusija (2018) ESLJP 966; Gorbunov vs Rusija (2016) ESLJP 231

88. Postupovna pravila trebala bi predvidjeti kada sudac, koje bi redovito trebalo biti prisutan tijekom saslušanja u sudnici i samo iznimno sudjelovati na udaljenom ročištu s drugih mjesta, može koristiti diskrecijsko pravo odrediti kada bi se ročišta trebala održavati putem tehnologije a kada putem tradicionalnih sredstava. Također bi trebalo predvidjeti kada je to potrebno da sudionici u postupku, uključujući suce, osobno budu u sudu kada se saslušanja održavaju na drugi način putem audio-tehnike ili videotehnika.

89. U okviru općeg zakonskog okvira postupovna pravila trebala bi predvidjeti da sudstvo određuje uporaba tehnologija za posebne svrhe. Države članice trebale bi donijeti različita pravila za različite oblike postupaka. Sva diskrecijska prava predviđena postupovnim pravilima, radi uporabe tehnologije u određenim postupcima trebala bi koristiti suci, a ne sudska uprava.

VII. Opća načela koja se odnose na tehnologiju u pravosudnim sustavima

90. Uporaba tehnologije mora prije svega poštovati prirodu sudskog postupka. Prvo, mnoge sudske odluke su diskrecijske odluke koje se temelje na konkretnim činjenicama pojedinog slučaja. Suci imaju ključnu ulogu u razvoju prava. Oni ne primjenjuju samo fiksna i nepromjenjiva pravila. Suci moraju biti u stanju ispraviti ili dopuniti zakon ako on nije dostatan ili ako prijete da će ugroziti pravilnu primjenu prava u određenim slučajevima. Tehnologija ne smije zakoračiti u područje pravde. Tehnologija ne smije obeshrabriti ili ometati kritičko razmišljanje sudaca jer to može dovesti do stagnacije razvoja prava i erozije sustava pravne zaštite. Tehnološki alati stoga moraju poštovati postupak donošenja sudskih odluka i autonomiju sudaca.

91. CCJE smatra da bi sljedeća načela trebala biti temelj budućeg osmišljavanja, provedbe i uporabe tehnologije za potporu sucima. Namjera im je biti u skladu s Europskom etičkom Poveljom o Uporabi umjetne inteligencije u sudskim postupcima (2018) i Smjernicama o e-dostavi i digitalizacija sudova (2021) CEPEJ-a.

92. CCJE podržava korištenje tehnologije koja pomaže sucima. To se čini kada takva tehnologija u potpunosti poštuje sljedeća načela. Stoga je glavni cilj tih načela bolje osigurati učinkovit i praktičan pristup sudovima u skladu s neovisnošću sudstva i vladavinom prava. Namijenjeni su održavanju i jačanju sudskog legitimiteta i povjerenja u sudstvo. Načela su sljedeća:

(i) Vladavina prava: tehnologija bi se trebala koristiti samo za potporu i jačanje vladavine prava. Stoga se mora osmisliti, provesti i upotrebljavati unutar i na temelju jasnog, općenito primjenjiv i javno dostupan pravni i etički okvir koji je u skladu s temeljnim pravima zajamčenima Europskom konvencijom o ljudskim pravima (ECHR).

(ii) Neovisnosti i nepristranosti pravosuđa: tehnologija bi trebala podupirati sudstvo da pošteno i učinkovito provodi svoju ustavnu ulogu. Oblikovanje i djelovanje tehnologije trebalo bi podvrgnuti zaštitnim mjerama, uključujući zakone i/ili pravila suda, ako je to potrebno kako bi se osigurala institucionalna i pojedinačna neovisnost i nepristranost sudstva u svim fazama postupka. Takve zaštitne mjere trebale bi biti prilagođene potrebama postupka bez obzira na njihovu prirodu. Tehnologiju ne bi trebalo koristiti da bi se predviđalo odlučivanje pojedinog suca.

(iii) Pravosudna autonomija: tehnologija se može koristiti samo za potporu i pomoć sudovima i sudstvu radi pravilnog upravljanja i dovršetka postupaka. Donošenje odluka moraju, eksplicitno i implicitno, donositi samo suci. To se ne može delegirati na tehnologiju ili provoditi putem tehnologije. Pravosudna autonomija mora se poštovati uporabom tehnologije.

(iv) Sudski nadzor: kako bi se održala usklađenost s neovisnošću, nepristranošću i autonomijom sudstva, suci bi putem Sudbenih vijeća ili na drugi način trebali biti uključeni u kupnju, projektiranje i nadzor tehnologije. Oni bi se također trebali složiti uvođenjem i provedbom tehnologije. To je osobito važno ako odgovornost za sudsku upravu snosi ministarstva pravosuđa ili je riječ o partnerstvu između sudstva i Ministarstva pravosuđa. Također bi trebalo predvidjeti da suci budu u tijeku s tehnološkim inovacijama kako bi se olakšala njihova učinkovita uključenost i, prema potrebi, suglasje u korištenju nove tehnologije i tehnologije koja se razvija.

(v) Dostupnost i kvaliteta: tehnologija bi trebala poboljšati učinkovit i praktičan pristup pravosuđu za sve članove društva. Trebala bi promicati pristup sudstvu, u skladu s člankom 6. Europske konvencije o ljudskim pravima, te promicati sporazumno rješavanje sporova. Za promicanje dostupnosti nužno je da tehnologija bude visoke kvalitete. Ako pristup tehnologiji nije praktičan, mora biti dostupna odgovarajuća jednakovrijedna alternativa.

(vi) Usklađenost i stalno poboljšanje: kako bi se u potpunosti ostvarila i provodila učinkovitost i djelotvornost pristupa pravosuđu, tehnologija bi trebala biti usklađena u svim dijelovima pravosudnog sustava. Tehnologija mora biti dizajnirana i izvedena tako da se može stalno poboljšavati. Stoga bi trebalo provesti mehanizme da bi se osigurala i povratna informiranje o načinu uporabe.

(vii) Pilotiranje: učinak tehnološkog razvoja ne može se uvijek u potpunosti procijeniti prije provedbe. Kako bi se zaštitilo od nepredviđenih posljedica i omogućilo pravilno ocjenjivanje tehnoloških inovacija, korištenje nove tehnologije trebalo bi omogućiti pokusnu provedbu prije nego što se u potpunosti uvede.

(viii) Ne-diskriminirajuće obliko i rad: tehnologija kojom se podupire i pomaže sudstvu trebala bi se osmišljavati i upotrebljavati tako da ne bude diskriminirajuća. Mora biti u skladu s dizajnom i radom usmjerenim na korisnika. Razmatranje potreba svih korisnika, bilo sudaca, odvjetnika, javnosti, potrebno je uzeti u obzir kako bi se osiguralo da je oblikovanje i rad tehnologije pravedan. Timovi za dizajn moraju biti interdisciplinarni.

(ix) Transparentnost i razumljivost: oblikovanje tehnologije mora biti transparentno i razumljivo korisnicima. To je posebno slučaj kada se UI koristi i gdje se tehnologija koristi za upravljanje predmetima i sudskom odlučivanju.

(x) Odgovornost: priroda i upotreba tehnologije trebali bi podlijevati odgovarajućim mehanizmima odgovornosti. Njegovo oblikovanje i provedba trebali bi biti podložni kontroli države, uključujući zakonodavni nadzor i odobrenje, te civilnog društva. Njegova uporaba u pojedinačnim postupcima trebala bi podlijevati nadzoru stranaka u postupku, u skladu s načelima obavještavanja, kontradiktornosti i sudske odgovornosti.

(xi) Integritet, sigurnost i zaštita podataka: tehnologija bi trebala podlijevati učinkovitim organizacijskim i tehničkim mjerama u skladu s primjenjivim standardima koji se zahtijevaju u okviru bilo kojeg zakona o zaštiti, a da bi se očuvao integriteta i sigurnosti podataka koje pravosuđe koristi, bi se zadržalo povjerenje u pravosuđe i njegov legitimitet. Takvim bi se mjerama trebale predvidjeti kontrole različitog pristupa takvim podacima za suce, sudsku upravu, stranke, zastupnike stranaka i javnost.

(xii) Otvorenost i privatnost: mjere za održavanje integriteta, sigurnosti i zaštite podataka ne bi smjele ugroziti otvorenost sudstva, uključujući svako važeće odstupanje ili ograničenje

u pogledu zaštite privatnosti ili drugog prava ili interesa, u skladu s člankom 6. Europske konvencije o ljudskim pravima.

(xiii) Financiranje: tehnologija, njezino uvođenje, održavanje, uporaba kako sudaca tako i u sudskoj upravi, te ažuriranje trebalo bi se konstantno financirati na odgovarajući način. Financiranjem bi se trebalo podupirati njegovo učinkovito oblikovanje i provedba. Također bi trebala biti osigurana primjerena potpora sudske uprave za učinkovito uzdržavanje i za stalno poboljšavanje. Stoga je potrebno uspostaviti mehanizme za osiguravanje učinkovitog prikupljanja operativnih podataka kako bi se pravosudnim tijelima i sudskim korisnicima olakšalo ocjenjivanje rada i učinaka na pravosudne i sudske korisnike tehnologije kao i osoba odgovornih za sudsku upravu.

(xiv) Osposobljavanje i operativnost: kako bi se osiguralo da se tehnologija može koristiti što učinkovitije i djelotvornije, pravosuđe i sudska uprava trebali bi biti primjereno informirani o prirodi i učinkovitoj uporabi tehnologije koju upotrebljava pravosuđe te ih se za to treba osposobiti.

Rječnik

U mišljenju se upotrebljavaju sljedeći pojmovi:

a. Umjetna inteligencija (UI) - replikacija ljudske spoznaje i donošenje odluka od strane stroja. Unutar ovog mišljenja, glavni oblik UI-a koji se spominje je onaj strojnog učenja. To je proces koji koristi statističke, matematičke modele (algoritme) koji omogućuju računalima otkrivanje matematičkih uzoraka unutar velikih skupova podataka (informacija) bez izričitih uputa. Detekcija uzorka je ono što se misli po "d" „učenje“ (learning'- nap.prev.) Ta analiza tada čini osnovu, primjerice, klasifikacije podataka, razvrstavanja podataka ili donošenja odluka.

b. Audiokonferencije: sustav koji koristi tehnologiju, bilo telefonsku ili digitalnu putem interneta, kako bi se omogućilo održavanje sastanaka, kao što je sudsko saslušanje.

c. Sustavi upravljanja predmetima: elektronički sustavi koji podupiru pravosuđe. Uključuju automatizirane mehanizme koji: omogućuju učitavanje dokumenata i dokaza koji se dostavljaju strankama i sudcu putem e-prijave, olakšavaju vođenje rasporeda s pomoću alata za planiranje ročišta, promiču usklađenost postupaka i, uključujući praćenje usklađenosti; omogućavaju učinkovitu dodjelu i upravljanje sudskim resursima, uključujući radno opterećenje u sudovima.

d. Sustavi za praćenje slučajeva: elektronički sustav koji korisniku omogućuje dobivanje informacija o postupcima. Takvi podaci uključuju: sudski identifikacijski broj za svaki predmet, imena stranaka u postupku, pojedinosti o pravnim zastupnicima stranaka u postupku; pojedinosti o dokumentima podnesenima u postupku i o svim donesenim nalogima ili presudama te pojedinosti o uvrštenim saslušanjima i napretku predmeta.

e. Podatkovni alati: elektronička sredstva za obradu i upravljanje informacijama te za osiguravanje pristupa zakonima i sudskim odlukama (sudska praksa). Može ih pružati država ili privatni sektor.

f.E-otkrivanje ili e-pronalaženje: otkrivanje elektroničkih dokumenata (e-dokumenata) u sudskim postupcima.

g.E-prijave i postupci: internetski alat koji strankama i odvjetnicima omogućuje učitavanje podnesaka na sudu i razmjenu digitalnih verzija sudskih dokumenata i dokaza.

h.Stručni sustavi: oblik UI. Internetski alat koji se sastoji od dva dijela: baze znanja, koja se sastoji od pravila i poznatih činjenica; i opcije zaključivanja. Opcija zaključivanja primjenjuje pravila na poznate činjenice, primjenom deduktivnog rasuđivanja, kako bi došao do novih činjenica. Namjera mu je ponavljati donošenje stručnih ljudskih odluka.

i.Hibridno saslušanje: saslušanje na kojem sudjeluje jedan ili više sudionika (sudaca, stranaka, svjedoka) koji su prisutni u fizičkoj zgradi suda. Ostali sudionici sudjeluju putem audio i videokonferencija.

j.Sustav pravosudne potpore: proširenje sustava vođenja predmeta, koji sucima osigurava različita sredstva u cilju djelotvornog i praktičnog upravljanja postupcima, npr.pomaganjem u dovršenju dokumenata, presude ili naloga ili pomaganje sucima da vode računa o predstojećim postupovnim rokovima. To također uključuje, na primjer, automatizaciju dokumenata bilo korištenjem tzv. stabla za donošenje odluka.

k.Strojno čitljivo: strukturiranje informacija, kao što su ona u dokumentu ili, osobito u presudi, da se može obraditi računalnim programom. Sredstva pomoću kojih se dokumenti mogu obrađivati putem strojnog učenja.

l.Prediktivno kodiranje: oblik tehnologije predviđanja kojim se olakšava preispitivanje dokumenata i e-dokumenata u okviru postupka otkrivanja ili e-pronalaženja u sudskim postupcima. Tehnologija je osposobljena prepoznati dokumente koji se mogu otkriti uporabom strnog čitanja.

m.Saslušanje na daljinu: saslušanje koje se održava audio ili videokonferencijama na kojima tijekom rasprave nitko od sudionika nije prisutan u zgradi fizičkog suda.

n.Pomoćna UI: upotreba UI-e za potporu u za upravljanju predmetima i donošenju sudskih odluka.

o. Videokonferencija: sustav koji koristi tehnologiju koja omogućuje simultani i sinkronizirani prijenos audio i vizualnih slika pojedinaca.